

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

III. De rerum Venalium Pretio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

res fructificet domino suo. Sed aliud obtinet in re vendita, cujus accessiones §. Cum autem 3. V. Sed, post Instit. hic & fructus omnes, contractus perfecti tempore pendentes, emptori addicuntur, l. Julianus cit. §. 10. cit. l. Fructus 13. §. l. Post perfectam 16. C. de Act. empti: qui proinde ex agro ante messem, ex vinea ante vindemiam empta provenientes fructus omnes percipit, Gomez cit. cap. 2. n. 11. Covarruvias Lib. 1. Var. cap. 15. n. 2. & Molina disp. 368. n. 2.

39. Imò ad eundem emptorem etiam pertinent fructus, post emptionem perfectam v.g. fundi, ante istius traditionem & pretii etiam solutionem nati, ut cum Sylvestro V. Usura 2. q. 11. & Lessio Lib. 2. de l. & l. cap. 21. n. 109. docent Laiman Lib. 3. sect. 5. tract. 4. cap. 17. n. 18. Harprecht in §. Cum autem cit. n. 25. & Haunold. Tract. cit. n. 65. id defuentes ex l. Julianus cit. §. 18. quidquid servus venditus ex operis vel aliò modò ante traditionem acquirat, emptori attribuitur: ex l. Fructus & l. Post perfectam cit. quibus pecorum fortis & rerum venditarum fructus, sine ulla inter natos & nascituros distinctione eidem emptori adjudicantur. Quod etiam evincit ratio æqualitatis, exigentis; ut, ad quem rei venditæ periculum & damna, ad eundem etiam accessiones, commoda & fructus pertineant; cum ejus, licet ipsa nondum sit, Juris tamen fictione propter ejus ad libitum avocandæ jus quasi dominus reputetur.

ARTICULUS III.

De rerum Venalium Pretio.

SUMMARIUM.

40. Pretium in Emptione Venditione certum,
41. Et in pecunia numerata constitutum, exigitur,
42. Taxatum Lege, serè indispensabile,
43. Ex communi estimatione definitum, triplex est.
44. Rerum pretium variatur propter labores & sumptus in eas factos,
45. Propter emergens damnum aut lucrum cessans,
46. Et singularem erga eas affectionem.
47. Propter solutionis non recipiendæ periculum:
48. Propter mercium raritatem & multitudinem emptorum,
49. Modumque eas Vendendi.
50. Non etiam propter singularem indigentiam alicujus emptoris.
51. Res carius, quàm incolis, vendi nequeunt peregrinis:
52. Nisi istorum affluxu multum augetur numerus emptorum,
53. De justo pretio rerum, certam estimationem non habentium, curri sensus DD.
54. Contrahentibus non licet, se mutuo circumvenire.
55. Circumventus tamen in Foro extorquo non semper habet Actionem,
56. Saltem, si infra justii pretii dimidium sit læsus.
57. Intra quod alterum ladens ad restitutionem in Conscientia tenetur,
58. Et Evangelicè denunciatus ab Ecclesia compellitur.
59. Ultra dimidium læsus venditor ad deficientis pretii supplementum,
60. Et emptor ad excessus restitutionem, vel ad contractus rescissionem agunt.

61. Secundum aliquos, quando rem, centum constantem, 152.
 62. Verius non nisi illam plus quam ducentis emerit:
 63. Ea tamen Alia non competit lesa Transactione.
 64. Aliis vero Contractibus lesa predest:
 65. Nisi ei lesus renuntiari,
 66. Vel pretii defectum aut excessum donari,
 67. Vel res casu sortitio sit perempta.

porum varietate varium & non idem semper sit, qualescunque tamen publica taxatione statutum est, ab omnibus debeat observari, neque pro venditorum emptorumve arbitrio augeri vel minui queat: Aliquando desumitur ex ipsa natura rerum venalium, non in se tantum consideratarum, sed relatarum ad hominum necessitatem utilitatemque, eorum affectionem, voluptatem & similes circumstantias: quæ, quia pro hominum diversitate variæ sunt, non raro accidit; ut eandem rem aliqui pluris, alii minoris: & quam aliqui decem, alii novem aut octo duntaxat: alii undecim vel omnino duodecim aureis æstiment. Quæ causa est, cur rerum, quæ à lege seu taxatione publica certum non habent, pretium justum triplex, Summum, Medium, Infimum à DD. statuatur; cum res, cujus medium, sive, ut vocant, Moderatum pretium sunt centum, ab aliis summò, sive, ut loquuntur, rigorosò centum & quinque, ab aliis infimò nonaginta quinque duntaxat, quod etiam Pium pretium vocari solet, æstimentur, Navarrus *Manual. cap. 23. n. 79. Molina Tract. 2. de J. & J. disp. 347. n. 4. & Laiman Lib. 3. f. 5. tract. 4. cap. 17. n. 4.* Hæc satis explorata.

40. Pretium, ad Emptionis venditionis substantiam requisitum, esse debet certum, sive certa ejus quantitas, pr. V. Pretium. §. 1. *Instit. hæc Rubr. sive id certum ipsi contrahentes mutuo consensu definiverint, sive in arbitrium (non unius ex ipsismet, scilicet emptoris aut venditoris) sed alicujus tertiæ personæ contulerint, §. cit. l. In vendenti 15. §. l. fin. C. de Contrab. empr. rei enim pretii ab hoc definitò contractus valet, Petz in C. eadem Rubr. n. 18.*

41. Pretii autem nomine latè, res quæcunque alterius æstimationem adæquans: propriè autem acceptò veniunt nummi sive pecunia numerata, §. Item pretium 2. *Instit. Rubr. cit. quæ pro merce seu re emptæ datur, certamque æstimationem à publica autoritate habet: & suadente publicâ utilitate, imò necessitate exigente, constituta est; ut rerum humano commercio subiectarum vendendarumque & emendarum æstimatio esset.*

42. Quod autem rerum venalium pretium, sive, quæ quantitas nummorum sive pecuniæ earum justa æstimatio sit, aliquando lege, sive Principis aut alterius similis Magistratûs, vg. vinum, frumentum, censum annuum æstimantis, publicâ ordinatione definitum est: quod ferè indivisibile esse solet; ut, licet pro tem-

Dubium autem primò est de rerum pretii variatione: cujus per frequentem rerumque circumstantiis accommodatum usum justâ ratione plerumque aut saltem frequenter niti, communis sententia est TT. pariter & JCT. um, rerum pretia Magistratûs taxatione, imò etiam privatorum, illas venales exponentium, æstimatione augeri minuique ex variis causis permittentium: &

Primò quidem propter labores, pericula & sumptus in iis colligendis cõmendisque, asportandis & conservandis factos, saltem si rerum pretium autoritate publicâ non sit constitutum, vel com-

Nn 3 munj

muni usu receptum, Scotus in 4. dist. 15. art. 2. & Major dist. cit. q. 41. eosque non obscure secutus Haunold. Tom. 4. de J. & J. tract. 8. n. 155. Ratio est; quia labores, pericula & sumptus illi pretio æstimabiles sunt: ut eorum compensatio iuste exigatur ab eo, qui illos pro communi utilitate subit; & quia compensatio alia ratione quam auctō juxta illorum modum pretio obtineri nequit, istius auctōnem Venditori permitti, æquitatis ratio exposcat.

45. Secundò, propter damnum aut jacturam venditori emergentem ex venditione, aut justum lucrum ex ista cessans. Ratio est; quia etiam hæc pretio æstimabilia, ac proinde obnoxia sunt compensationi; cum eadem æquitatis ratio non permittat, ut venditor ex contractu damnum & lucri cessantis interitum patiat; ne cum dispendio aut contra utilitatem suam de proprio beneficium facere cogatur, can. Precaria 4. §. Decrevit, 10. q. 2. cit. Molina disp. 351. n. 2.

46. Tertiò propter singularem ad rem affectionem: cujus etiam multòque magis ex ea perceptæ singularis utilitatis ratione auctoris pretii exactionem cum Navarro Manual. cap. 23. n. 84. venditori permittunt cit. Molina n. 3. Lessius Lib. 2. de J. & J. cap. 21. n. 27. & alii, eamque permittendi ratio est; quòd rem, in quam singulari affectione fertur, vendens se privet non tantum re, sed etiam peculiari affectione & oblectatione, quam ex ea percepit: quæ ipsa quoque cum æstimabilis sit pretio, hoc juxta ipsius moderatam modum auctius exigere potest.

47. Quartò, propter verisimile periculum & rationabilem timorem solutionis pretii non obtinendæ, ac proinde pretii cum merce amittendi: cujus intuitu auctius pretium iuste exigere, cum cit. Navarro n. 83. & Medina de Restitut. q. 38. §.

Ad tertiam, docent laudati Molina disp. 356. n. 4. Lessius n. 54. & Card. de Luca de J. & J. disp. 26. n. 90. Ratio est; quia pretii pro merce non recipiendi periculum venditori etiam prudenter creat non levem molestiam ac sollicitudinem, cujus in emptoris gratiam in se susceptio æstimabilis est pretio, istiusque auctōnem compensari potest, sine omni inæqualitate inter datum & acceptum vel potius promissum; cum certa & jacturæ periculo non obnoxia solutio pretii minoris æquivalet, imò prævaleat incertæ & cum jacturæ periculo conjunctæ solutioni majoris.

Quintò propter rerum sive mercium penuriam ac raritatem vel copiam, & paucitatem vel multitudinem eas venditium ementiumve; ex qua causa superfluis annis frumenti Scapha Inghiltrensis, quæ ante quinque venis, postea ad viginti, imò ad triginta & quadraginta florenos ascendit; quòd ante illius copia major & emptores pauciores: postea hi permulti, & illius copia minor fuerit. Ratio justitiæ auctōnem vel diminutionem pretii ex hac causa est; quia, quòd rarum carum est & difficilius comparatur, pretium fertim si, ut res ad usum necessariae solent, à pluribus appetatur, quàm id, cujus copia & à quibus appetatur, pauci sint, cit. Molina disp. 347. n. 4. Lessius n. 30. & Haunold. n. 154. in fine.

Sextò propter modum vendendi & emendique; sic enim majori res singillatim quàm cumulatim, ad creditum quàm pro solutione parata, & minori pretio libere hastatæ, obtrusæ ultròque oblatæ, quàm alia res vendi solent partim; quòd crebra & minutæ venditori plus laboris ac molestiæ minisque utilitatis plerumque conferant, quàm una vel pauca quantitate magnæ venditiones: partim verò; quòd res ita vendendi causa fere sit copia recurrendæ & paucior.

& paucitas emptorum ac pecunia, vel re-
rum non magna utilitas aut necessitas pu-
blica, *cit. Navarrus n. 78. & 80. Mo-*
lina disp. 348. n. 5. Lessius n. 32. & 56. &
alii, qui iusta variationis pretii alias cau-
fas dabunt.

Dubium secundum est, an res carius
vendi & vilius emi queat ob solam indi-
gentiam, necessitatem vel utilitatem par-
ticularis alicujus emptoris, aut venditoris
pecunia valde indigentis. Neque enim
desunt DD. qui hanc pretii variandi cau-
sam iustam esse arbitrentur. Sed male;
quia, si hoc verum esset, panem aliaque
victualia & res necessarias carius famelico,
& pauperi quam diviti: atque etiam ei,
qui ex re pretiosum aliquid elaboraturus
est, ex hac sola causa majori pretio vendi
posset; quod cum Doctore Angelico 2.
2. q. 77. art. 1. & aliis TT. merito ne-
gant *cit. Molina n. 6. & Haunold, n. 156.*
Ratio perspicua est; quia indigentia, ne-
cessitas & utilitas ista non est aliquid ipsi-
us vendentis, sed ementis; ac proinde
non apparet, qua ratione pro ea, tanquam
re non sua, aliquid exigere & pretium
augere valeat.

Neque ex tali causa rem carius ven-
denti, aut ementi vilius, patrocinator;
quod variationis pretii iusta causa sit re-
rum necessitas & utilitas publica; cum
enim, ut dictum, iustum pretium id repu-
tetur, quod constitutum est legitimi Ma-
gistratus autoritate publica, vel commu-
ni usu receptum, id non ex unitis vel al-
terius emptoris aut venditoris necessitate
vel utilitate particulari & mere privata,
sed ex communi duntaxat augetur, vel mi-
nuitur; quod, istius duntaxat considera-
tione, publica autoritate magistratus &
communi fori usu varietur.

Neque etiam; quod rei pretium au-
geri queat ratione utilitatis aut specialis
erga illam affectionis; quia alia istius ra-

tio est, quam specialis utilitatis, necessi-
tatis & indigentiae ipsius emptoris; cum
enim rei suae venditione emptoris utili-
tatem promovendū & necessitatem sub-
levandū venditori nihil præter rem dece-
dat, non apparet ratio, cujus intuitu ultra
taxatum aut commune rei pretium exi-
gere aliquid possit: licet id possit ratione
propriae suae utilitatis & specialis mode-
rataeque affectionis erga rem; cum hanc
vendendū non ejus tantum dominium
transferat in emptorem, sed in istius
gratiam speciali quoque & pretio aestima-
bili utilitate voluptateque ex re perceptæ
se privet.

Dubium tertium est, an res majori 51.
pretio peregrinis & per loca transeunti-
bus, quam incolis vendi queat. Ratio du-
bitandi est; quod, sicut nec rem alienam
emere, nec suam vendere quis invitatus cogi
potest, *l. Invitum 11. C. de Contrab.*
empt. sic rei suae pretium statuere quis
pro arbitrio valeat, *l. Tutor 8. in fine ff.*
De in litem jus.

Sed hac in re præ oculis habendum
est decretum Concilii Valentini, vel po-
tius Arvernensis, cujus *cap. 7.* relato *c. 1.*
Presbyteri, id est, parochi *plebes suas ad-*
monere jubentur; ut non carius vendant
transeuntibus, quam in mercato, id est,
foro, in quo res venales exponuntur, *ven-*
dere possunt, Gonzalez in *c. cit. n. 1. 2. & 5.*
Ratio decreti Synodalis est; quia Pietatis
& Charitatis ratio ex postulat; ut peregrini
ac transeuntes humaniter tractentur;
arg. can. Quiescamus 2. dist. 42. & c. Unio.
de Cleric. peregrinis: & ne victualia a-
liarumque res venales pretio iusto, eoque, quod
communi fori usu receptum est, majori
vendantur, Justitia non permittit, S. Tho-
mas *art. 1. cit. & in c. 1. cit. Barbosa n.*
7. Gonzalez n. 9. & cit. Molina disp. 346.
n. 1. qui tamen n. 2. non male excipit ca-
sum, quod multis mercatoribus extraneis,

lucra

lucri faciendi causâ confluentibus crescit multitudo emptorum; cum enim tali casu rerum pretia crescant, merces auctiori pretiò vendi extraneis, quam antè confuevit incolis: hisque illius augmentum liberaliter remitti valebit.

Neque cum decreto Synodali relato pugnat ratio dubitandi; quia rerum pretium non ita arbitrarium est, ut vel augeri à venditore, vel ab emptore minui pro libitu possit: sed observandum illud est, quod taxatum lege publica aut fori communi usu est receptum. Quantumvis etiam rem suam vendere neminem inuitum cogi, Regula sit, hæc tamen perpetua non est; cum non desint casus, quibus quis rem suam, non solum quam publicè exposuit venalem, cuius pro ea pretium offerenti, sed eam etiam, quam venalem non exposuit, vendere cogatur: idque vel maximè tempore magnæ necessitatis & inopiæ rerum victualium ad vitæ conservationem necessariorum; cum, qui his abundant, ad sublevandam indigentium necessitatem illas iustò pretiò vendere teneantur: & licet non propositâ Actione, implorato tamen nobili Officiò iudicis compelli possint, *can. Sicut 8. junctâ Glossâ V. Esorientium, dist. 47. §. 1. §. 11. ff. de Praef. Urb. ubi Bartol. n. 1. Panormit. inc. 1. cit. num. 7. & 8. Covarruv. Lib. 3. Var. cap. 14. n. 1. Gomez Tom. 2. Var. cap. 2. n. 52. & Surdus de Aliment. Tit. 1. q. 77.*

53. Dubium quartò est de pretio rerum, neque à lege, neque etiam à communi usu certam æstimationem habentium, ut sunt gemmæ, volucres aliæque animalia, & merces ex remotis regionibus recens advectæ, statux & nummi antiqui: quibus non pauci, quodlibet, quantumcunque magnum pretium, à venditore statui: alii pro ipsis illud solum exigi posse volunt, quod rei qualitate, novitate, utilitate,

factis in eam expensis & similibus circumstantiis ponderatis, viri prudentes iustum esse, communiter iudicant. Quorum sensus, licet æquitati & rationi magis congruat; quòd pretia rebus talia imponenda sint, quæ communem æstimationem non excedunt, *l. Si feruum 33. pr. ff. ad L. Aquil. §. 1. Pretia 63. pr. ff. ad L. Falcid.* damnare tamen non aulim ei contrariam Opinionem, propter auctoritatem DD. eam propugnantium, & præsertim mercatorum, apud Æthiopes & Indos, vitæ, fistulas aliàsque exiguas & prope nullius apud nos æstimationis res proavero, gemmis aliisque pretiosis mercibus permutantium: & ab iis ad nos allatas & sæpe levissimò pretiò comparatas merces vendentium pretiò, quantumcunque pol-

Dubium quintò est, an in rerum venditione contrahentes se mutuo valent circumvenire, hoc enim ipsis permittim videtur Jure Imperiali, *l. In cause 16. ff. de Minoribus, cujus §. 4. Pomponius JCT. ait, In pretio emptionis & venditionis naturaliter licere se circumvenire.* Non minus clarus est textus *l. Item 22. ff. de Locati, cujus §. 3. Paulus JCT. In emendo & vendendo idem concessum: & quod in hoc contractu, in locationibus quoque & conductionibus Juri esse, respondit. Unde aliqui DD. in Contractibus istis deceptionem eatenus approbatam volunt, ut contrahentes infra iusti pretii dimidium lædere licite possint. Sed male & contra principia sanæ Theologia, eum, qui alterum in pretio, etiam infra iusti dimidium, v.g. pro re, cujus pretium iustum infimum sunt centum, exhibitis duntaxat sexaginta læsit, ad residuum quadraginta restitutionem in Conscientiâ indubitè obligantis: & contra præcepta Juris Divini per Apostolum promulgata, *quæ supergreditur & circumveniat in negotiis**

negotio fratrem suum, quoniam vindex est dominus, 1. Theſſal. cap. 4. v. 6. Imò contra inſitam mentibus noſtris à Natura legem Charitatis & Juſtitie expoſcentis; ne appetamus bona proximi, quem, ſicut nos ipſos, diligere jubemur: & ut in contractibus æqualitatem, pretium pro re, quod iſtius juſta æſtimatio ſit, exhibendò obſervemus. Ut ad eò meritò S. Auguſtinus, velle vili emere aut carè vendere, ſive pro re minùs, quàm valet, dare, aut juſtò valore plus accipere, utrumque vitium eſſe, pronuntiavit Lib. 13. de Trinit. cap. 3.

55. Sanæ huic doctrinæ leges Imperiales, ſi adſerentur, cedunt, arg. c. ſi. de Preſcript. juxta dicta in Proem. n. 159. Ne autem, adſerentur, DD. variis interpretationibus cum ea conciliare conantur. Meò judicìò à vera Theologia minùs recedunt, qui relatos JCT.^{os} circumventionem in pretio naturaliter contrahentibus licitam eò ſenſu aſſeruiſſe, volunt; quòd ea Naturali ſecundariò, hoc eſt, Gentium Jure non tam approbata, quàm impunita eatenus fuerit; ut ad pacem & tranquillitatem in humana Societate faciliùs conſervandam & illis inimicam litium multitudinem ab iſta avertendam venditori adverſus emptorem, à quo infra juſti pretii dimidium v.g. pro re, cujus pretium 100. ſunt, 60. duntaxat accipiendò, læſus eſt, Actio negaretur; cum vix ulla, & fortaiſſis nulla gens fuerit, quæ ob quamvis etiam minimam læſionem in pretio, ad eam emendandam dederit conventionem judicialem, ut ex communi aliorum ſenſu advertunt cit. Haunold. n. 162. & Bruneman in l. In cauſa cit. num. 13. Unde

56. Dubium ſextum oritur de remediis competentibus adverſus emptionem venditionem, quæ contrahentium alter, pro re pretium juſtò inſimò minùs accipien-

dò, vel ſummò majus dandò, eſt læſus, Qua in re Jure Civili prodita, & Canonico quoque pro Foro externo firmata eſt diſtinctio inter læſiones; quando enim contractu iſto venditor læſus eſt infra juſti pretii dimidium, v.g. pro re, cujus juſtum pretium inſimum centum ſunt, ſolummodo ſexaginta aut ſeptuaginta recipiendò, venditio non ſolum valida eſt, ſed eà læſo, neque ad reſciſſionem contractùs neque ad juſti pretii deficientis ſupplementum Actio datur, arg. l. In cauſa cit. §. 4. l. l. 22. §. 3. cit. & l. Si voluntate 8. C. de Reſcind. vendit. ut Reipublicæ noxia litium frequentia evitaretur, & contractus inter homines majori fiducia celebrarentur. Pro Externo, in-

57. quam; quia in interno Conſcientiæ Foro quisquis alterum injuſtè & notabiliter læſit, juſtò minùs pretium dandò aut majus recipiendò, ad damnum reſarciendum ſive pretii defectum ſupplendum & exceſſum reſtituendum ſub gravi peccato obligatur, ut cum S. Thoma cit. art. 1. certa eſt ſententia TT. niſi ex circumſtantiis rationabiliter præſumi poſſit, damnum à contrahentibus ſibi mutuò remiſſum, Leſſius Lib. 2. de J. & J. cap. 21. num. 33.

Imò ita læſis in Foro Eccleſiæ exte-

58. no, licet non concedatur Actio judicialis, permiſſa tamen eſt denuntiatio Evangelica: quæ ſibi factà judex Eccleſiaſticus deceptorum, ſive alterum lædentem, compellere poteſt ad reſarcitionem damni, ad quam iſte obligatur Jure Divino & Naturali, non permittente aliquem cum alterius detrimento & injuria fieri locupletiozem, l. Jure Nature 206. ff. de R. J. & ne, quod ſibi fieri non vult, quis faciat alteri, Math. cap. 7. v. 12. proximumve in negotio circumveniat, prohibente 1. Theſſal. cap. 4. v. 6.

Quando autem venditor ultra juſti

59. pretii

00

pretii dimidium læsus est, v.g. pro re centum constante solum quadraginta vel ultra hæc octo recipiendò, validus quidem est contractus: sed eò læsus agere adversus emptorem potest; ut vel, rescissâ venditione, rem venditam restituat, vel suppleat iusti pretii defectum, per textus famigeratæ *l. Rem majoris 2. C. de Rescind. vend. c. Cum dilecti 3. & c. Cum causa 6. hæc Rubr. confirmata. cui*

Non obstat; quòd ex una, rei suæ valorem scire venditor præsumatur, *l. Quisquis 15. C. de Rescind. vend.* ac proinde rem suam minori pretiò vendens, id, quod iusto pretio deest, donare videatur: ex altera verò parte, rem minori, quàm valet, pretiò donandi animò vendens, si ad contractus rescissionem agat, non audiat, *l. Si quis 38. junctâ Glossâ marg. ff. de Contrab. empt.* Non, inquam, hoc obstat; quia donandi animus, si non exprimitur verbis, neque ex circumstantiis, v.g. quòd emptor venditori sanguinis aut aliâ necessitudine sit conjunctus, colligatur, abesse præsumitur in eo, qui rem à se vendi aserit; cum in dubio suum jactare nemo facile censeatur, *l. Cum de indebita 25. ff. de Probat.* Quare præsumptioni, quæ est de scientia valoris rei suæ, prævalet ea, quæ rerum suarum jactationem & donandi animum excludit; ac proinde in dubio venditor, rei venditæ pretium ignorasse potius, quàm eam jactare & donare voluisse, præsumitur, Panormit. *in c. Cum causa cit. n. 4. Covarruvias Lib. 2. Var. cap. 4. n. 2. & Menoch. Lib. 6. Præsumpt. 23. n. 36.*

60 Simili modò, cum emptor mercem emendò ultra dimidium læsus est, i valida quidem est emptio, adversus venditorem tamen vel ad ejus contractus rescissionem, eoque rescissò, reque reddidâ, pretii, quod dedit, integri restitutionem: vel, si venditor malit, ad restitutionem solius ex-

cessus pretii agere potest, ut *arg. l. 2. ff. cc. cit.* cum Panormit. *in c. Cum dilecti cit. n. 2. & Pinello in l. 2. cit. p. 1. cap. 2. & 3. n. 10.* docent Guttierrez *Lib. 2. Pract. q. 133. n. 2. & cit. Molina disp. 349. n. 1.* Ratio est; quia, licet textus *cit.* expressè loquantur de læsis venditoribus, æqualitas tamen & æqualitas inter contrahentes observanda exigit, ut *l. cit.* remediò, sicut venditori, sic etiam emptori ultra dimidium læso succurratur; cum, ne contractus ex una parte claudicat; tum verò quia venditor & emptor sunt correlati de quorum uno dispositum extenditur ad alterum, *l. fin. C. de Indicta via & l. r. C. de Cupress.* saltem cum eadem utriusque ratio est: eadem autem, quæ venditori, etiam emptori ultra dimidium læso, imò huic succurrendi major ratio est; cum ille suam vendat, iste emat alienam: veri autem valoris rei alienæ, quàm suæ, tollerabilior ignorantia sit, *arg. l. Quisquis cit. ibi, Familiaris rei scire vult vel merita atque emolumenta ante debuerat.*

Quantumvis autem etiam emptori ultra dimidium læso *l. cit.* remediò prædesse, inter præcipui nominis DD. læsis conveniat, dissensio tamen non modica inter eos est, quando ultra dimidium læsus censeatur; TT. enim & Canonice Hispani, leges suas Regias præcipuè attendentes, & ex aliis DD. non pauci, emptorem ultra dimidium læsum, & ad rescissionem contractus vel excessus soluti pretii restitutionem agere posse, volunt, quando pro re, cujus iustum pretium summum centum sunt, centum & quinquaginta quatuor solvit. Ratio, quæ mittitur, unica, sed in speciem solida est, quòd ita observetur æqualitas inter contrahentes; cum utriusque conditio sit par: & contractu initò de re, cujus iustus valor centum sunt, sicut venditori, sic etiam emptori

emptori plus quam quinquaginta minus, quam deberet, accipienti *l. 2. cit.* remedio subveniatur: secus quam eveniret, si isti non subveniretur, nisi pro ejus valoris re seu merce ducenta & quatuor expendisset; cum ita venditor in plus, quam quinquaginta, emptor autem non nisi in plus quam centum læsus *ex l. cit.* agere possit: quod adversatur Justitiæ Commutativa, in contractibus reciprocis exigentis servari æqualitatem, neque permissis; ut contrahentium alterius deterior conditio sit.

62. Sed, licet hoc primò intuitu iniquum, rem tamen accuratius pervestiganti satis æqua videri potest contraria sententia Cujacii *Observat. Lib. 16. cap. 18.* Pinelli *in l. cit. p. 1. cap. 2. à n. 5.* Perez *in C. de Rescind. vend. n. 8.* & aliorum JCT. cum præsertim Germanorum, emptorē rei valentis centum, numeratis pro ea centum & quinquaginta quatuor, ultra dimidium læsum, & *l. cit.* beneficiò juvari, negantium: quorum, imò ipsius Panormit. *in c. Cùm dilecti cit. n. 2.* & Speculat. *Tit. de Rescind. Vendit. n. 11.* doctrinam ex RR. TT. secutus est Wadingus *de Contract. disp. 7. dub. & §. 4. n. 2.* & non obscure defendit *cit. Haunold. n. 243.* Eadem Jure Bavarico Landrecht *Tit. 7. art. 7.* & Camera Imperialis ulu recepta est, teste Mynsin-ger *Cent. 4. Observat. 73.* Ratione etiam satis solidà & clarà fulcitur; quia læsionis magnitudo in emptione venditione desumenda est, factà comparatione dati & accepti ita; ut infra dimidium duntaxat, qui ejus, quod dedit, plus quam mediam partem: ultra dimidium autem læsus judicetur, qui ejus, quod dedit, mediā minorem partem accepit. Unde, sicut venditor ultra dimidium læsus dicitur, quando dati five rei venditæ constantis centum minus, quam dimidium pretium, scilicet quadraginta octo duntaxat acce-

pit, sic etiam emptor ultra dimidium læsus rectè dicitur, quando dati, scilicet plus quam ducentorum florenorum minus quam dimidium accepit: quod accidit, cum pro iis accepit rem constantem solummodo centum: non etiam, quando pro illis centum quinquaginta quatuor duntaxat dedit; hoc enim casu, cum dati plus quam dimidiam æstimationem accepit, infra, non ultra dimidium est læsus.

Non minus, quam clara hæc ratio est, facile enervatur, quæ allata est in contrarium; quia, esto emptor plus lædi queat materialiter, sive spectatâ quantitate, in qua est læsus: non tamen plus lædi potest formaliter; cum, quando dati plus quam dimidium accepit, neuter: quando autem ejus minus quam dimidium accepit, utque ultra dimidium læsus censetur, ut cum Laiman *Lib. 3. f. 5. tract. 4. cap. 17. n. 6.* rectè observat Haunold. *cit. n. 243. V. Ut autem.* Quod autem sic inter contrahentes non servetur æqualitas materialis, ut ferè exigat & solet Justitiæ Commutativa, hæcenus firmata JCT. orum sententiæ non officit; quia Jura rescissionem emptionis infra dimidium læsis negandò, non ita spectarunt privatorum contrahentium substantiam, quam bonum Reipublicæ: à cuius curiis nimiam litium frequentiam arcere præcipuè intenderunt; qui finis per communiorem sententiam TT. minus obtinetur; cum facilius quis inducatur, ut centum quinquaginta quatuor florenis rem valentem centum emat, quam ut hanc solum quadraginta octo vendat, ut cum *cit. Laiman* advertit idem Haunold. *n. 243.*

Dubium septimò est, an *l. cit.* remedio locus sit in aliis Contractibus, Id ferè non competere ultra dimidium læso in Transactione, frequentiori DD. sensu & speciali ratione spectatis negavi *Lib. 1.*

O o 2

Tit. 36.

Tit. 36. à n. 10. Ei in cæteris etiam contra-
 ctibus locum non esse, cum nonnullis vult
 Hunnius *Lib. 3. Resol. tract. 7. q. 12. V.*
Sed bis, quod ex una, *l. cit.* meminerit so-
 lius Venditionis: ex altera verò partè,
 quod eâ proditum remedium contra
 rationem Juris, circumventionem absque
 ulla quantitatis determinatione contra-
 hentibus permittentis, *l. In causa §. 4. &*
l. Item §. 3. cit. sit introductum, ac pro-
 inde ad consequentiam non trahendum, *l.*
Quod contra 141. ff. de R. J.

64. Nihilominus etiam Permutatione,
 Locatione, Cambio, & cæteris Contra-
 ctibus reciprocis ultra dimidium læsis *l. cit.*
 remediò succurri, defendit Panormit. *in c.*
Cum causa cit. n. 8. quem cum Fachineo
Controvers. Lib. 2. cap. 22. secuti sunt Pa-
 lao *Tract. 32. disp. 5. p. 17. §. 8. n. 1. & cit.*
 Haunold. *à n. 245.* eâ ducti ratione; quòd,
 licet *l. cit.* & cui ea subjicitur, *Rubrica*
 agant de venditione, nulla tamen sit ratio,
 quæ eâ non etiam locatione, permutatio-
 ne &c. ultra dimidium læsis succurren-
 dum evincat: imò, quocunque contractu
 ita læsos, *l. cit.* remediò adjuvari, dicet
 æquitas: nisi id speciali ratione exclu-
 datur.

Ratione, quam opponit, Hunnius ipse
 met impugnat; cum, si ejus intentum
 probaret, etiâ contra ipsû evinceret, solo-
 rû limobilium, non etiam mobiliû: & il-
 lorum venditione duntaxat, non etiam
 emptione ultra dimidium læsis *l. cit.* re-
 mediò prodesse; quia immobilium dun-
 taxat & solius venditionis meminit. Pa-
 ritas autem rationis & æquitas, sicut rei
 mobilis emptione, sic locatione aliòve
 contractu reciproco ultra dimidium læsis
l. cit. remediò sibi consulere volentibus
 patrocinetur. Accedit; quòd remedium
 hoc nequaquam, ut Hunnius supponit,
 novum sed antiquò Jure jam proditum
 fit; *l. cit.* autem solummodo firmatum

& apertius declaratum esse, à DD. & in
 scholis receptum esse, perhibeat Has-
 precht *in §. fin. Iustit. n. 91.*

Non defunt tamen casus, quibus ultra
 tra dimidium etiam venditione læsis tra-
 ctibus declaratum Juris remedium non
 prodest.

Primò quidem, cum ei non generaliter
 tantum, sed specialiter & expressè
 præsertim cum juramento quis renuntia-
 vit, *arg. l. Quaritur 14. §. 9. ff. de Edict. edit.*
 quâ actiones suas remittentibus ad
 eas regressus discretè negatur. Ratio est
 quia Juri & favori pro se principaliter in-
 troducto renuntiare cuilibet est permis-
 sum, *c. Si de terra 6. de Privileg. & le-
 vandum est omne juramentum, quod in
 salutis dispendium & alterius detrimen-
 tum non redundat, c. Cum contingat 2. de
 Jurejurando & c. Quamvis 2. de Litem
 6. Covarr. Lib. 2. Var. cap. 4. & Gutierrez
 de Juramento p. 1. cap. 26. n. 2. nisi læsus ex-
 cedat justii pretii duplum vel triplum, ac
 proinde enormissima foret; quia hæc lib-
 simplici, imò & jurata, renuntiatione non
 comprehenditur; cum ei dolus caulam de-
 disse censetur, *citt. Covarr. n. 5. & Gut-
 tieriez n. 7.**

Secundò, si defectum venditor vel ex-
 cessum pretii emptor donet: quod, licet
*arg. l. In remandata 2. l. C. Mandati omnino
 certum, sic anceps est, an in dubio verbis
 Id. quò res pluris valet, dono, defectus pre-
 tii plus quam dimidii donatus censetur.
 Quod non pauci affirmant. Alii & veritas
 verbis illis modici duntaxat, non justii
 midium excedentis pretii defectum remitti
 ti censent; quia dictione Quod plura mo-
 dica, non quæcunque quantitas denotatur,
 l. Hac adfectio 191. ff. de V. S. Unde communi
 sententia; ut dimidii pretii defectus à ven-
 ditore donatus censetur, exposcitur ut iuste
 justii pretii habuerit scientiam, & nulli vi
 metive aut necessitate coactus pretii defec-
 scienti*

cientis & donati quantitatem vel specificis vel saltem universalibus verbis v.g. *Quantumcumque ejus defectus sit &c.* exprimat; ita enim venditor etiam ultra dimidium, dummodo non enormissimè, læso l. cit. remediò non subveniri, cum Felino in 6. Si cautio 14. de Fide instrument. n. 39. docent Menoch. de Arbitr. casu 144. n. 15. & Fachineus cit. Lib. 2. cap. 19. V. Sed & tertia.

67. Tertiò, si res empta casu fortuitò perempta sit, l. Si res 12. §. 1. ff. de Jure dotium, ubi in servi pretio læsæ mulieri; Si ille decefferit, astimatio non justa, sed ea, quæ facta est; ac proinde sine defectùs supplemento, præstanda dicitur. Ratio est; quia, re ita perempta, cessat optio justii defectum suppleendi, vel rescisso contractu recipiendi rem; cum enim ista non amplius extet, cessare necesse est optionem, quam ex l. 2. cit. conventus habet; ideòque læsus sibi imputare debet; quòd eum non conveniret; cum re adhuc extante optioni & l. cit. indultæ Actioni locus esset, cit. Covarr. n. 14. Gomez Lib. 2. Var. cap. 2. n. 22. & Fachineus Lib. 2. cap. 18.

ARTICULUS IV.

De Re seu Merce.

SUMMARIUM.

68. Merx sunt res humano commercio subjeclæ.
69. Vendi prohibentur I. Liber homo:
70. II. Res publicæ,
71. III. Et sacre, sive spirituales, hisque annexæ:
72. IV. Res Ecclesiæ immobiles & pretiosæ sine solemnitate:

73. Nisi Ecclesia vel monasterium eorum capax non sit.
74. V. Fundus alieue res dotales:
75. VI. Res propria ipsius emptoris.
76. Valida est venditio rei alienæ.
77. Eà tamen sola usucapiendi conditio transferretur in emptorem:
78. Cui de evitione venditor tenetur:
79. Licet rem esse alienam ignorarit,
80. Resque non tota, sed ejus solùm pars in judicio evicta,
81. Et actù ablata sit emptori:
82. Qui evitionis periculum animadvertens potest retinere pretium,
83. De evitione non tenetur venditor, cui denunciata non fuit lis:
84. Si res propter emptoris contumaciam,
85. Vel imperitam, aut injuriam judicis fuit evicta:
86. Si emptor evitionem remisit, vel rem alienam esse scivit,
87. Vel in judicem non suum consensit,
88. Remve, cum posset, non usucapit,
89. Vel, cum debuit, non appellavit.

68. **M**erx sive res, quæ veniat, in rerum natura, aut saltem eorum futuræ spes, ut v.g. fructus aut fructus nascituri, volucrum, piscium, ferarum captus, l. Nec emptio §. pr. & §. 1. ff. de Contrab. empt. & humano commercio subjeclæ esse debet, Perez in C. de Contrab. empt. n. 10. & Vallens. ad hanc Rubr. §. 4. n. 1. Unde

69. Vendi nequeunt primò liber homo pro servo, §. fin. Instit. hac Rubr. quia in emptione intervenire debet certum pretium & æstimatio: quam liberum corpus non recipit, l. 1. §. 5. ff. De his, qui essud. vel deiec. cum libertas inæstimabilis sit, l. Libertas 106. ff. de R. I. Secundo, res publicæ, ut forum, curia